

آسیب شناسی مدگرایی در سبک زندگی نوجوانان

نام نویسنده: سیده زهرا حسینی^۱

چکیده

مدگرایی مفهومی فراگیر در چرخه زندگی معاصر است پدیده ای که بیشتر از هر گروهی نوجوانان و جوانان را به عنوان پای ثابت اغوا نموده و به نظر می رسد در حال تبدیل شدن به مسئله ای اجتماعی است. هدف از این مقاله بررسی آسیب شناسی مدگرایی در سبک زندگی نوجوانان است که با شیوه ی کتابخانه ای جمع آوری شده است. با توجه به تحقیقات و نظریات علمی مد و مدگرایی یک پدیده اجتماعی است این پدیده گرچه ریشه در نیاز های طبیعی جوانان و نوجوانان دارد و از روحیه نوگرایی نوجوانان و جوانان برخاسته است اما به لحاظ آنکه مدل ها و مد هایی که در یک زمان رایج می شود و در یک قشر خاصی به وجود می آید و علاوه بر آن مشاهده می کنیم که امروزه نوجوانان و جوانان مد هایی مثل (رپ، هوی متال و ...) را دنبال می کنند و ناخواسته به هنجار هایی گرایش پیدا می کنند که متضاد با فرهنگ و ارزش های اجتماعی کشور ما است.

کلید واژه

جامعه ، سبک ، فرهنگ ، مدگرایی ، نوجوان

سال هفتم پاره وقت / حوزه علمیه الزهرا^۱

مقدمه

در مقاله با موضوع بررسی رابطه گرایش به مد و مدگرایی یا هویت دینی و ملی هویت اجتماعی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه ایرانی (۹۳_۹۴) که توسط محمد رضا ذوقی پایدار و سمانه فعلی جمع آوری شده گرایش به مد و مدگرایی آن است که فرد سبک لباس پوشیدن و سبک زندگی و رفتار خود را بر اساس آخرین الگوها تنظیم نماید و به محض آنکه الگوی جدیدی در جامعه رواج پیدا کرد از آن پیروی کند.

در مقاله با موضوع بررسی تاثیر فضای مجازی اینترنت و بر مدگرایی که توسط رحیم فرخ نیا و اعظم لطفی جمع آوری شده اینترنت عرصه مهمی را برای تحقیقات اجتماعی و آزمودن نظریه‌های مربوط به اشاعه تکنولوژی و اثرات رسانه‌ها فراهم ساخته.

واژه مد یک واژه فرانسوی است و در لغت به معنای روش ، سلیقه ، شیوه ، طرز و ... استفاده می شود و در اصطلاح به معنای روش و طرز انجام امور موقتی که بر اساس شیوه و ذوق و سلیقه ی افراد یک جامعه ، سبک زندگی اعم از لباس پوشیدن ، طرز آداب پذیرایی و مهمان نوازی ، معاشرت و تزیین و معماری خانه و ... را مشخص می کند .

به عبارتی مد به معنای تغییر سلیقه یکباره و مکرر همه یا برخی از افراد یک جامعه که باعث انجام یک رفتاری به خصوص یا مصرف کالایی خاص یا انجام سبک مشخصی در زندگی می شود. از سوی دیگر مد به الگوی رایجی می گویند که در یک بازه زمانی بعضی از افراد آن را می پذیرند و عده ای دیگر مد را به معنای الگوی رفتاری می دانند یعنی فرد نمونه ی رفتار درست و نادرست را در دیگران مشاهده می کند و خود را با آن می سنجد .

بی شک مدگرایی در میان همه افشار جامعه کم و بیش مشاهده می شود و از دیرباز وجود داشته و در آینده نیز وجود خواهد داشت و تنها با گذر زمان رنگ و لعاب و الگوی آن تغییر می کند در این میان نوجوانان و جوانان به علت کنجکاوی های خاص خود و نیز به علت حس تنوع طلبی بیش از دیگران پیرو مد هستند .

علامه طباطبایی رحمت الله می فرماید : زمان همانگونه که پیشروی و رشد و نمو دارد انحراف هم دارد پس باید با گذر زمان پیشروی کرد و با فساد و انحراف زمان هم مبارزه کرد .

اگر بخواهیم به طور کلی در مورد مدگرایی صحبت کنیم می توانیم مدگرایی را ناشی از عوامل و زیرساخت های اقتصادی ، فرهنگی ، تاریخی ، اجتماعی و روان شناختی بدانیم که ریشه های تاریخی آن به سالهای دور بر میگردد از زمانی که ایرانی ها به فرنگ رفتند یعنی از دوران فتحعلی شاه قاجار تا زمان سلطنت رضا شاه که دوران حساسی در تاریخ ایران تلقی می شد فصل متفاوتی در مدگرایی ایرانی ها به وجود آمد .

از وقتی که رضا شاه با جبر و سلطه شیوه زندگی مردم ایران را تغییر داد تا به امروز مد های گوناگونی در ایران به خصوص در میان نوجوانان و جوانان رایج شد .

در آن زمان ایرانی ها معتقد بودند که برای پیشرفت باید شبیه اروپایی ها شوند و به جای نوسازی و بازسازی چارچوب اقتصادی جامعه تنها به نماد ها و ظاهر صنعتی شدن توجه کردند.

امروزه استفاده از پوشش غربی در بین نوجوانان و جوانان بسیار رایج شده و آنها از غرب الگو می گیرند.^۲

مفهوم شناسی

مفهوم شناسی به تحلیل و بررسی مفاهیم مهم و مرتبط با مدگرایی و تأثیرات آن بر زندگی نوجوانان می پردازد. در این راستا، می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. مدگرایی:

مدگرایی به معنی الگوبرداری از روندهای جدید در زمینه های مختلف مثل فرهنگ ، آداب و رسوم ، لباس و پوشاک، رفتار، و سبک زندگی است. اغلب این پدیده تحت تأثیر فضای مجازی ، رسانه ها، فرهنگ های عمومی و شبکه های اجتماعی و همسالان بوده و به سرعت تغییر می کند.

۲. تأثیرات فرهنگی و اجتماعی:

تحلیل و بررسی چگونگی تأثیر فرهنگ اجتماعی ، رسانه ها و شبکه های مجازی بر چگونگی شکل گیری مدگرایی و آثار آن در نوجوانان است .

۳. نوجوانی:

ذوقی پایدار و فعلی ، بررسی رابطه بین گرایش به مد با هویت دینی^۲

نوجوانی به دوره سنی ۱۲ تا ۱۸ سال می گویند که فرد در آن دچار تغییرات روانی و جسمی و اجتماعی می گردد . غالباً این دوره با هویت یابی ، استقلال طلبی و تأثیرپذیری از دیگران همراه است .

۴. استراتژی‌های مقابله:

چاره جویی ها برای مقابله با آسیب‌های تحت تأثیر مدگرایی ، مثل آموزش مهارت‌های تفکر و اندیشه انتقادی ، ارتقاء هویت‌یابی و تقویت آگاهی عمومی و اجتماعی است .

۵. آسیب‌شناسی:

تحلیل و بررسی آسیب‌ها و پیامدهای منفی که مدگرایی بر نوجوانان ایجاد میکند ؛ که شامل فشارهای اجتماعی، استرس ، کاهش اعتماد به نفس، و تأثیرات منفی بر ارتباطات اجتماعی می باشد .^۳

آسیب‌های مدگرایی

بحران هویت عمده پیامد روحی و روانی مدگرایی است چرا که افراد پیگیر مد هویت ثابتی ندارند . مد به خودی خود بد نیست و در همه طبقات اجتماعی کم و بیش و با شدت و ضعف دیده می‌شود فقط شیوه برخورد با مد مهم است .

حسینی و رضایی ، بررسی تأثیر شبکه های اجتماعی بر تصویر بدنی نوجوانان ، ص ۴۵-۶۰^۳

در مورد تحقیق رابطه معنادار و مثبت با مدگرایی و ابعاد آن دارد به این صورت که هرچه تحصیلات پدر و مادر بیشتر باشد میزان مدگرایی فرزندان بیشتر می‌شود .

همچنین بین طبقات اجتماعی و مدگرایی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد هرچه طبقات اجتماعی افراد بالاتر باشد میزان مدگرایی در بین آنان بیشتر و بالعکس هرچه طبقات اجتماعی افراد پایین‌تر باشد میزان مدگرایی در بین آنان کمتر است .

رابطه شدید و مثبت در بین تشخص طلبی و مدگرایی وجود دارد به این صورت که هرچه افراد بیشتر به دنبال تشخص گرایی باشند میزان مدگرایی در بین آنان بیشتر است .

در باب رسانه‌های همگانی و مجازی هم رابطه معنادار و مثبت وجود دارد یعنی هرچه میزان استفاده از رسانه‌های جمعی و شبکه‌های مجازی مدرن بیشتر باشد مدگرایی در بین نوجوانان بیشتر می‌شود .

یافته‌های دیگر هم حاکی از آن است که بین دینداری و مدگرایی و ابعاد رابطه معنادار و منفی وجود دارد . به این صورت که هرچه افراد دیندار تر باشند مدگرایی کمتری دارند و هرچه افراد پایبندی کمتری به دین داشته باشند بیشتر به مد رو می‌آورند .

همچنین بین افراد متاهل و مجرد نیز تفاوت‌هایی وجود دارد به این صورت که افراد متاهل کمتر به سمت مد و مدگرایی می‌روند و در بین افراد مجرد مدگرایی میزان بالاتری دارد .

می‌دانیم که پیروی از الگوها و مدهای غربی و لباس‌های با نماد خارجی نمی‌تواند به ما شخصیت دهد و سبب پیشرفت ما شود .

علل اصلی موفقیت در همه زمینه‌ها خودشناسی ، خودباوری ، اعتماد به نفس و پایبندی به اصول اعتقادی و سنت‌ها و ارزش‌های اخلاقی است تا زمانی که علم و دانش در وجود ما شکوفا نشود و شخصیت ما برگرفته از فرهنگ ناب و اصیل این سرزمین شکل نگیرد ، آرایش صورت و تقلید از مدها و الگوهای جهان غرب چیزی جز بحران هویت و دور شدن از پیشینه ی فرهنگی خویش نتیجه‌ای در پیش نخواهد داشت . پس باری دیگر بیایید در رفتارمان تجدید نظر کنیم و پیشینه های فرهنگی مان را در اثر جذابیت‌های کاذب بیگانگان از دست ندهیم.

همانطور که تمایل به به روز شدن و مدگرایی از ویژگی‌های خاص نوجوانان و جوانان است غرور و احراز هویت هم از ویژگی‌های دیگر این دوره سنی است چه خوب است غرور ملی و غیرت شرعی را در خویش تقویت کنیم و میل به به روز شدن و نوگرایی را در پرتو آموزه‌های دینی و فرهنگ پر بار اسلامی-ایرانی خویش و مناسب با هویت فرهنگی خود به انجام برسانیم .

منابع

۱. اتکینسون، ریتا، ترجمه: محمدتقی براهنی و همکاران، زمینه‌ی روان‌شناسی، جلد ۱، تهران: رشد، ۱۳۷۵، ص ۱۵۸.
۲. احمدی، ر، مدگرایی و تأثیرات آن بر هویت نوجوانان، فصلنامه مطالعات فرهنگی، ۱۴۰۰.
۳. افراسیابی، حسین، و دیگران، عوامل مرتبط با مدگرایی در بین نوجوانان شهر یزد، جامعه پژوهی فرهنگی، سال هفتم، (۱۳۹۵).

۴. بیابانگرد ، احمد ، تعهد اجتماعی جوانان و عوامل موثر بر آن ، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی ، تهران ، دانشگاه شهید بهشتی ، (۱۳۷۷) .
۵. بی نقاب ، حسین عرب ، نشر صهبای یقین ، قم ، (۱۳۹۳) .
۶. بیات ، عبد الرسول و همکاران ، درآمد بر مکاتب و اندیشه های معاصر فرهنگ واژه ها ، موسسه اندیشه و فرهنگ دینی ، ۱۳۸۱ .
۷. پایگاه مجلات تخصصی نور ، بررسی استفاده شبکه های اجتماعی و تاثیر آن بر سبک زندگی نوجوانان .
۸. پایگاه اطلاع رسانی حوزه ، مد و تنوع طلبی در نهاد آدمی .
۹. حسینی، م ، و رضایی، ن ، بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر تصویر بدنی نوجوانان ، مجله روانشناسی و علوم تربیتی ، ۱۳۹۹ .
۱۰. دهخدا ، علی اکبر ، لغت نامه ، ج ۱۲ ، ص ۱۸۱۱۵ .
۱۱. سلیمانی، ف ، تأثیر مدگرایی بر اعتماد به نفس نوجوانان ، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران ، ۱۳۹۸ .
۱۲. شرق نیوز ، همه چیز درباره مد و مدگرایی .
۱۳. شریفی، م ، تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر خودپنداره و تصویر بدنی نوجوانان. تهران: انتشارات دانشگاه ، ۱۳۹۸ .
۱۴. قاسمی، س ، مدگرایی و فرهنگ جوانان در ایران ، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و هنر ، ۱۳۹۷ .

۱۵. مرکز آمار ایران ، گزارش وضعیت اجتماعی و فرهنگی جوانان در ایران

Retrieved from مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰ .

۱۶. نظری، ع ، تأثیر مدگرایی بر روانشناسی نوجوانان ، وبسایت روانشناسی امروز

Retrieved from روانشناسی امروز ، ۱۴۰۱ .